

การพัฒนาสายพันธุ์ที่ก้าวหน้าจะช่วยให้กุ้งกุลาดำกลับมาในตลาดอีกครั้ง

หนึ่งในหัวข้อที่น่าสนใจในระหว่างการประชุม Global Shrimp Forum ณ เมืองอูเทรคต์ ประเทศเนเธอร์แลนด์ เมื่อต้นเดือนกันยายน 2565 ได้กล่าวถึงทิศทางอนาคตในการผลิตและการตลาดของกุ้งกุลาดำที่คาดว่าจะสามารถฟื้นตัวขึ้นได้เนื่องจากเทคโนโลยีการพัฒนาสายพันธุ์ที่มีความก้าวหน้ามากขึ้นในปัจจุบัน

เมื่อมองย้อนกลับไปในปี พ.ศ. 2501 เกษตรกรในเอเชียได้เริ่มสร้างรายได้จากการเพาะเลี้ยงกุ้งกุลาดำโดยใช้พ่อแม่พันธุ์และลูกกุ้งจากธรรมชาติ ซึ่งต่อมาได้ถูกแทนที่ด้วยกุ้งขาวที่นำเข้ามาในช่วงเปลี่ยนเข้าสู่ยุคมิลเลนเนียม หรือปี พ.ศ. 2543 เนื่องจากสายพันธุ์กุ้งกุลาดำที่คุณภาพต่ำซึ่งนำไปสู่การเพาะเลี้ยงที่มีอัตราการขยายตัวและขนาดลดลงอย่างต่อเนื่อง กระทั่งในปี พ.ศ. 2545 เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงกุ้งกุลาดำต่างได้รับความเสียหายและไม่สามารถฟื้นตัวขึ้นมาได้จึงต้องตัดสินใจหันมาเลี้ยงกุ้งขาวที่ขณะนั้นได้รับการปรับปรุงสายพันธุ์จนสามารถเข้ากับสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นได้แล้ว

ในช่วงเวลาเดียวกันนี้ (พ.ศ. 2554 - 2546) บริษัทบางแห่ง เช่น บริษัทโมอาน่าและบริษัทซีพี ต่างก็เล็งเห็นโอกาสและความเป็นไปได้ทางการตลาดของกุ้งกุลาดำ จึงได้เริ่มพัฒนาปรับปรุงพันธุ์กุ้งกุลาดำเพื่อให้สามารถปรับตัวได้เช่นเดียวกับกุ้งขาว อย่างไรก็ตาม การปรับปรุงพันธุ์กุ้งกุลาดำนั้นมีความซับซ้อนมากกว่ากุ้งขาว เนื่องจากต้องใช้ระยะในการปรับปรุงพันธุ์ถึง 8 รุ่น จึงจะได้สายพันธุ์กุ้งกุลาดำที่เหมาะสม

นายโรบิน แมคอินทอช รองประธานอาวุโส บริษัทซีพีฟู้ดส์ ได้ให้ข้อมูลโปรแกรมปรับปรุงสายพันธุ์กุ้งกุลาดำให้ปลอดภัยโรค (SPF Program) ของบริษัทว่า จะต้องสร้างพ่อแม่พันธุ์ที่ปลอดภัยโดยใช้กุ้งหลากหลายสายพันธุ์ที่สุดเท่าที่จะจัดหาได้ และเมื่อปรับปรุงจนได้พันธุ์ที่ต้องการและเลี้ยงกว่า 8 - 9 ปีแล้ว จึงได้เริ่มดำเนินการโปรแกรมคัดเลือกพ่อแม่พันธุ์ที่ดีที่สุดในศูนย์เพาะพันธุ์ที่ประเทศไทย ขณะนี้นับเป็นการเลี้ยงกุ้งกุลาดำรุ่นที่ 14 ซึ่งพบว่าม้อัตรการรอดสูงขึ้นจากร้อยละ 30 เป็นร้อยละ 85 แล้ว

ข้อดีและข้อเสียของกุ้งกุลาดำ

ข้อดีของการเลี้ยงกุลาดำตามความเห็นของนายโรบิน แมคอินทอช คือ เป็นสายพันธุ์ที่ทนต่อทั้งโรคกุ้งตายด่วน (EMS/AHPAND) และเชื้ออีเอชพี (EHP) เช่นในกรณีที่เวียดนามหรืออินเดียพบว่ากุ้งกุลาดำสามารถอยู่รอดได้ทั้งที่นำไปลงแทนในบ่อเลี้ยงกุ้งขาวที่มีการติดโรคดังกล่าวและเริ่มตายลง นอกจากนี้ กุ้งกุลาดำยังไม่ต้องการเงินลงทุนสูงเท่าการเลี้ยงกุ้งขาว เนื่องจากไม่ต้องใช้แผ่นพลาสติกปูรองพื้นบ่อ ไม่ต้องการเครื่องให้อากาศในบ่อเลี้ยงตลอดเวลา หรืออุปกรณ์และเงื่อนไขอื่นเช่นเดียวกับการเพาะเลี้ยงกุ้งขาว ดังนั้น เกษตรกรอีกหลายรายจึงมีโอกาสเข้าถึงและสามารถเลี้ยงกุ้งกุลาดำได้มากขึ้น อีกทั้งกุ้งกุลาดำก็มีมูลค่าทางการตลาดในระดับที่ตีมากเช่นกัน

สำหรับข้อเสียของกุ้งกุลาดำ ได้แก่ ผลผลิตและอัตราการเติบโตต่ำกว่าแม้จะคาดการณ์ว่าจะสามารถพัฒนาให้มีอัตราสูงกว่ากุ้งขาวได้ภายในระยะเวลา 10 ปี เมื่อโปรแกรมการคัดเลือกพ่อแม่พันธุ์ได้รับการพัฒนาให้เทียบเท่ากับโปรแกรมของกุ้งขาวแล้วก็ตาม

กรณีศึกษา

ฟาร์มกึ่งกุลาดำของบริษัทซีพีหลายแห่งในไทยมีผลดำเนินการที่ดีโดยบางรุ่นสามารถให้ผลผลิตน้ำหนัก 45 กรัมภายในระยะเวลา 115 วัน แม้ว่าความหนาแน่นในการลงกึ่งจะน้อยกว่ากึ่งขาวแต่อัตราการรอดก็อยู่ในระดับที่ดีหรือสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ประมาณ 12 ตัน/6.25 ไร่ (1 เฮกตาร์) ซึ่งนับว่าดีกว่ายุคที่ดีที่สุดในการเลี้ยงกึ่งกุลาดำเมื่อปี พ.ศ. 2523 - 2533 นอกจากนี้ ยังพบว่าในจีนเริ่มมีเกษตรกรเพาะเลี้ยงกึ่งขาวหลายรายที่เคยประสบปัญหาโรคกึ่งและไม่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้หันมาลงกึ่งกุลาดำแทนโดยมีผลผลิตเทียบเท่าที่ผลิตได้ในไทย และจำหน่ายได้ราคาดีกว่ากึ่งขาวด้วย

กลยุทธ์ใหม่ในการเลี้ยงกึ่งกุลาดำ

ปัจจุบันมีเทคนิคใหม่ที่หลากหลายมากขึ้นในการเพาะเลี้ยงกึ่งกุลาดำให้ได้ผลผลิตดี ซึ่งรวมถึง ระบบการเลี้ยงแบบผสมผสานที่เพิ่มกึ่งขาวลงในบ่อกุลาดำหลังจากที่เลี้ยงไปประมาณ 6 - 7 สัปดาห์ เนื่องจากหากปล่อยลงบ่อพร้อมกันจะทำให้กึ่งกุลาดำตายได้ ในขณะที่การเพาะเลี้ยงแบบสลับหมุนเวียนระหว่างกึ่งกุลาดำและกึ่งขาวก็จะช่วยลดปริมาณเชื้อในบ่อได้ โดยในกรณีของไทยที่มีการลงกึ่งสามรอบพบว่า เมื่อมีการลงกึ่งขาวรอบที่หนึ่งซึ่งให้ผลผลิตดี และสลับด้วยการลงกึ่งกุลาดำจะช่วยให้การลงกึ่งขาวครั้งที่สองพบการติดเชื้อน้อยลงกระทั่งให้ผลผลิตเป็นที่น่าพอใจ เช่นเดียวกับก่อนการลงกึ่งขาวในรอบที่สามก็จะสลับเป็นกึ่งกุลาดำซึ่งให้ผลในลักษณะเดียวกันนี้

กึ่งกุลาดำในภูมิภาคอเมริกา

ขณะที่ภูมิภาคเอเชียเรียนรู้ที่จะนำกึ่งขาวซึ่งเป็นกึ่งสายพันธุ์พื้นเมืองของอเมริกาใต้มาเลี้ยงในอัตราความหนาแน่นสูงและให้ผลผลิตที่ดีมาก ในทางกลับกัน หากเกษตรกรชาวอเมริกันนำกึ่งกุลาดำมาเลี้ยงในบ่อขนาดใหญ่พื้นที่ 10 เฮกตาร์ ในอัตราส่วนความหนาแน่น 3 - 4 ตัว/ตารางเมตร ก็คาดว่าจะไม่พบกับปัญหามากมายที่ต้องประสบเช่นการเลี้ยงกึ่งในปัจจุบัน ทั้งนี้ ที่ผ่านมากษัตริกรชาวอเมริกันมักมีความคิดว่ากึ่งกุลาดำเป็นสายพันธุ์ต่างประเทศจึงไม่ต้องการเพาะเลี้ยง หากแต่ปัจจุบันสามารถพบกึ่งกุลาดำซึ่งมีประชากรมากขึ้นได้ในแหล่งน้ำธรรมชาติทั่วภูมิภาคอเมริกาตั้งแต่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของบราซิล (ปริมาณมากพอจนสามารถเป็นการพาณิชย์ได้) จนถึงมลรัฐนอร์ทแคโรไลนาในสหรัฐอเมริกา อย่างไรก็ตาม ยังมีประเด็นด้านกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องซึ่งทำให้ไม่สามารถปรับปรุงพันธุ์และเลี้ยงในสหรัฐฯ ได้แม้ว่ากึ่งกุลาดำในแหล่งน้ำธรรมชาติเหล่านี้จะแข็งแรงและปลอดโรคก็ตาม

ตลอดระยะเวลา 4 ทศวรรษที่ผ่านมา การเพาะเลี้ยงกึ่งกุลาดำต้องประสบกับปัญหาและปริมาณที่ลดลง แม้จะมีการศึกษาและทดลองโปรแกรมที่ใช้เวลากว่า 12 ปี ในการปรับปรุงและคัดเลือกสายพันธุ์ที่ก้าวหน้าขึ้น แต่นายโรบินแมคคินทอช คาดว่าผลผลิตของกึ่งกุลาดำไม่อาจสูงกว่าผลผลิตกึ่งขาวจากทั่วโลกได้ อย่างไรก็ตาม เป็นที่แน่ชัดว่ากึ่งกุลาดำจะมีแนวโน้มอนาคตที่สดใสในหลายภูมิภาคเพาะเลี้ยงด้วยการพัฒนาพันธุ์ที่ดีขึ้น *“ทุกวันนี้ กึ่งกุลาดำที่ได้รับการปรับปรุงพันธุ์ดีแล้วสามารถเลี้ยงในบ่อหรือโรงเพาะเลี้ยงเช่นเดียวกับกึ่งขาว ซึ่งทำไม่ได้เมื่อปี 2544 ดังนั้น เชื่อว่าจะมีตลาดเฉพาะกลุ่มรองรับและจะเติบโตต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากเรายังคงพบปัญหาโรคในกึ่งขาวในเอเชีย เนื่องจากดูเหมือนว่ากึ่งกุลาดำจะมีคุณลักษณะบางประการที่ช่วยให้มีอัตราการรอดสูงกว่ากึ่งขาว”*